

Hoàn thiện cơ chế xét xử cho Trung tâm Tài chính Quốc tế

18:45 05/12/2025

Chiều nay (5/12), tại hội trường, Quốc hội thảo luận về dự án Luật Tòa án chuyên biệt tại Trung tâm Tài chính Quốc tế. Đây là dự án luật quan trọng nhằm tạo dựng nền tảng pháp lý hiện đại, phù hợp thông lệ quốc tế, góp phần nâng cao năng lực giải quyết tranh chấp và củng cố niềm tin của nhà đầu tư.

Thành lập Trung tâm Tài chính Quốc tế tại Thành phố Hồ Chí Minh và Đà Nẵng

Tòa án chuyên biệt phải đạt chuẩn quốc tế, vận hành theo thông luật

Giải trình làm rõ ý kiến các đại biểu nêu tại Quốc hội, Chánh án Tòa án nhân dân Tối cao Nguyễn Văn Quảng nhấn mạnh dự thảo Luật Tòa án chuyên biệt được xây dựng để triển khai Nghị quyết 222 của Quốc hội về việc thành lập Trung tâm Tài chính quốc tế tại Thành phố Hồ Chí Minh và Đà Nẵng.

Một trung tâm tài chính muốn vận hành hiệu quả phải có cơ chế giải quyết tranh chấp tin cậy, minh bạch, đáp ứng kỳ vọng của nhà đầu tư quốc tế. Tòa án chuyên biệt là một thiết chế không thể thiếu trong cấu trúc này.

Tuy nhiên, Việt Nam chưa có tiền lệ xây dựng tòa án theo mô hình quốc tế, đặc biệt là mô hình áp dụng hệ thống thông luật (common law). Đây là yêu cầu cốt lõi bởi hầu hết các trung tâm tài chính trên thế giới đều vận hành trên nền tảng thông luật. Quá trình xây dựng dự thảo vì thế đối mặt với nhiều khó khăn: Kinh nghiệm hạn chế, thông tin chuyên sâu chưa nhiều, và đặc biệt là khoảng cách lớn giữa chuẩn mực thông luật với hệ thống pháp luật hiện hành của Việt Nam.

Chánh án cho biết Tòa án nhân dân Tối cao đã chủ động nghiên cứu kinh nghiệm các quốc gia có mô hình tương tự, đồng thời xây dựng dự thảo trên tinh thần tiếp cận chuẩn mực quốc tế nhưng vẫn bám sát thực tiễn Việt Nam. Ông khẳng định dự thảo hiện nay mới là "nền tảng bước đầu", chắc chắn sẽ cần tiếp tục hoàn thiện trong quá trình triển khai nhưng nguyên tắc lớn là phải hướng tới mô hình hiện đại, linh hoạt và đủ sức hấp dẫn để nhà đầu tư chọn tòa án Việt Nam thay vì các tòa án ở Singapore hay Dubai khi phát sinh tranh chấp.

Trong quá trình thảo luận, đã có 42 ý kiến tại tổ và 7 ý kiến tại hội trường, đa số đánh giá dự thảo phù hợp định hướng, thể hiện tinh thần đổi mới và có khả năng tạo đột phá cho hệ thống tư pháp trong lĩnh vực tài chính quốc tế.

Giải trình các nhóm vấn đề trọng tâm được đại biểu quan tâm

Chánh án Nguyễn Văn Quảng đã giải trình sâu từng nhóm vấn đề quan trọng.

Về mở rộng nguồn tuyển Thư ký Tòa án. Ông cho biết cơ quan soạn thảo thống nhất việc mở rộng nguồn tuyển, không giới hạn trong đội ngũ công chức ngành tòa án. Tuy nhiên, mục tiêu lâu dài là đào tạo Thư ký trở thành nguồn thẩm phán chất lượng cao, đáp ứng yêu cầu xét xử theo thông luật.

Về thẩm quyền giải quyết tranh chấp, một số ý kiến đề nghị mở rộng thẩm quyền đối với tranh chấp không phát sinh trong trung tâm tài chính. Chánh án khẳng định Nghị quyết 222/2025/QH15 quy định rõ: Vụ việc phải có ít nhất một bên là thành viên trung tâm. Tòa án chuyên biệt không được thiết kế để "cạnh tranh" với hệ thống Tòa án nhân dân, mà để phục vụ đặc thù của trung tâm tài chính. Khi mô hình phát triển, có thể nghiên cứu mở rộng sau.

Về tổ chức tòa án và vai trò Chánh án: Do Tòa án chuyên biệt thực hiện cả sơ thẩm và phúc thẩm trong một mô hình. Đại biểu bày tỏ băn khoăn về tính độc lập. Chánh án giải thích hệ thống thông luật đặt vai trò độc lập của thẩm phán và Chánh án ở vị trí rất cao. Bộ Quy tắc của Tòa án chuyên biệt sẽ quy định cụ thể cơ chế bảo đảm độc lập giữa các cấp xét xử trong cùng một tòa án.

Về mối quan hệ giữa Tòa án chuyên biệt và hệ thống Tòa án nhân dân, Dự thảo luật giải quyết ba nội dung chính: cơ chế bổ nhiệm thẩm phán và Chánh án, phân định rõ thẩm quyền giữa tòa án chuyên biệt và tòa án bên ngoài trung tâm, và xác lập cơ chế thi hành án độc lập của tòa án này.

Giải thích khái niệm "trật tự công cộng", Chánh án cho biết do hoạt động của trung tâm tài chính có tính động và biến đổi mạnh, việc đưa khái niệm cứng vào luật có thể gây hạn chế. Vì vậy, Chánh án đề nghị giao Chánh án Tòa án nhân dân Tối cao hướng dẫn trong Bộ quy tắc, bảo đảm tính linh hoạt và phù hợp với thực tiễn phát sinh.

Về thành phần Hội đồng xét xử và vai trò Viện kiểm sát, theo thông lệ thông luật, việc một hoặc nhiều thẩm phán xét xử tùy thuộc quyết định của Chánh án dựa trên hồ sơ vụ việc. Việc đưa hội thẩm nhân dân hoặc Viện kiểm sát tham gia có thể làm giảm tính độc lập vốn là đặc trưng của mô hình này. Do đó cơ quan soạn thảo đề nghị giữ đúng tinh thần thông luật, tránh pha tạp mô hình dẫn tới khó vận hành.

Về tiêu chí lựa chọn thẩm phán nước ngoài, Chánh án đề nghị giao thẩm quyền cho Chánh án Tòa án nhân dân Tối cao xây dựng Bộ tiêu chí để trình Chủ tịch nước bổ nhiệm, bảo đảm lựa chọn đúng người có chuẩn mực nghề nghiệp quốc tế.

Ngoài ra, nhiều ý kiến khác đã được Tòa án nhân dân Tối cao ghi nhận và sẽ tiếp tục phối hợp cơ quan thẩm tra hoàn thiện trong quá trình chỉnh lý.

Khẩn trương tiếp thu, hoàn thiện để trình thông qua

Kết luận phiên thảo luận, Phó Chủ tịch Quốc hội Nguyễn Khắc Định đánh giá các ý kiến của đại biểu Quốc hội đều thẳng thắn, sâu sắc và tập trung vào vấn đề trọng tâm. Đại biểu nhìn chung thống nhất cao với sự cần thiết ban hành Luật Tòa án chuyên biệt và tán thành nhiều nội dung của dự thảo.

Ông đề nghị các đại biểu gửi thêm ý kiến trong thời gian sớm nhất. Ủy ban Thường vụ Quốc hội giao Thường trực Ủy ban Pháp luật và Tổng Thư ký Quốc hội hoàn thiện báo cáo tổng hợp ngay trong chiều và tối nay, gửi đến đại biểu và các cơ quan liên quan.

Theo chương trình, dự thảo luật sẽ được trình thông qua vào chiều 11/12. Tiến độ rất gấp, vì vậy Phó Chủ tịch Quốc hội đề nghị Tòa án nhân dân Tối cao và các cơ quan thẩm tra "làm ngày, làm đêm", tiếp thu đầy đủ ý kiến đại biểu và chuyên gia, bảo đảm dự thảo trình Quốc hội có chất lượng cao nhất.

